

kerá razila mince na Mělníku, a „Hema principisa“, zadavatelka Wolfenbüttelského rukopisu, totožné. V letech 1002–1004 se snažila získat Jindřicha II. pro „českou věc“ a jedním z prostředků byl i zmíněný rukopis. Třeštík klade zhotovení rukopisu do stejné doby jako vznik Druhého života královny Matildy, který ideově a politicky oslavuje Jindřicha II., a kde je Emma rovněž zmíněna. Autor předpokládá velmi úzký vztah mezi oběma rukopisy. Jarmila Hásková stručně rekapitulovala současný stav znalostí o Emmě a zaměřila se především na historické souvislosti. Byla to právě Hásková, která jako prvá zveřejnila hypotézu o západofranckém původu Emmy a dala do vzájemných souvislostí její mincování ve francouzském Dijonu a ražbu na Mělníku. Autorka předpokládá, že kníže Oldřich byl její syn. V této souvislosti upozornila na zajímavý pramen zmíněný P. Hilschem – Miracul S. Uodalrici ep. Zde je zpráva o těžké nemoci syna, jehož nejmenovaná matka (Emma?) prosila za uzdravení a mj. darovala zlaté mince. Stejně jako Třeštík předpokládá Hásková, že Emma po roce 1002 žila v bavorském exilu. Příspěvek Zdeňka Petráně shrnul dosavadní interpretace Emminých mincí, připomněl její dijonské ražby (na rozdíl od jiných autorů uvádí 10 známých exemplářů) a sledoval také chronologii anglických mincí Ethelreda II. Právě tyto mince jsou určující pro datování jejich českých napodobenin, denárů tzv. ethelredského typu, které razila také Emma, a to patrně od konce 80. let 10. století. Detailní analýza razidel zatím však nebyla provedena.

Blok „kontextuálních“ příspěvků otevírá Petr Meduna stručným shrnutím poznatků o Mělníku a jeho bezprostředním okolí v 10. a 11. století z pohledu archeologie. Kateřina Tomková sleduje tendence vývoje šperku v českých zemích od 9. do 11. století; o skutečných špercích, které nosila Emma, však nevíme nic konkrétního. Podobného charakteru je příspěvek Mileny Bravermanové, který pojednává o oděvu nejvyšší sociální vrstvy v raném středověku. Taktéž spíše hypotetický je příspěvek Jana Frolíka, dotýkající se hrobu 93 z výzkumu baziliky sv. Jiří na Pražském hradě. Kromě dvou ženských kosterních fragmentů odsud pocházejí železná kování, která se nově podařilo identifikovat jako kování z dřevěné rakve. Autor předpokládá druhotný pohřeb a nadhazuje možnost, že onou (z Mělníka?) přenesenou osobou by teoreticky mohla být Emma. O otázce mincovnictví žen v raném středověku pojednává Stanisław Suchodolski, jenž rozdělil mince se jmény a vyobrazeními žen

do několika skupin: mince ražené samostatně vládnoucími panovnicemi, mince, kde panovnice vystupují po boku svého manžela, mince ražené regentkami a konečně mince, kde ženy vystupují jako spoluvládkyně, ovládající pouze určité omezené území. Právě do této skupiny patří denáry Emmy. V závěrečném příspěvku Michal Mašek upozorňuje na existenci stříbrné penny, ražené anglickou královnou Cyneryth v mincovně v Canterbury v letech 787–792. I v anglosaském prostředí jde o minci výjimečnou – Cyneryth je jedinou vydavatelkou anglosaských mincí.

Lze konstatovat, že sborník je příkladný především snahou o multioborový přístup k bádání o osobě Emmy Reginy a také snahou o kontextuální vidění doby, ve které tato významná žena žila.

JIŘÍ MILITKÝ

Irena BENKOVÁ – Miloš GARKISCH – Jiří TOPINKA – Marie TOŠNEROVÁ, *Beroun. Historie – Kultura – Lidé*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2008

423 s., ISBN 978-80-7106-964-5

Po monografiích Náchoda, Žatce a Loun našla ediční řada *Dějiny českých, moravských a slezských měst* pokračování v podobě zpracování dějin královského města Berouna. Jako valná většina měst se tato lokalita dočkala prvního a na dlouhou dobu také posledního souhrnného vylíčení na konci 19. století, konkrétně z pera Josefa Vávry (*Paměti královského města Berouna*, Beroun 1899). Na Vávrovu monografii navázal čtyřčlenný autorský kolektiv pod vedením Marie Tošnerové, složený převážně z regionálních badatelů.

Pro středověké dějiny mají význam především první dvě kapitoly. V té první (*Berounsko a jeho nejstarší obyvatelé*) Irena Benková stručně nastínila přírodní a geologické poměry Berouna a jeho širšího okolí, načež se zaměřila na chronologické vylíčení osídlení zdejšího regionu od nejstaršího období až po příchod Slovanů v 6. století. Autorka mohla vycházet ze svých četných výzkumů zdejší lokality a v tomto slova smyslu se v úvodní kapitole setkáváme nejenom se shromážděním nejnovějších archeologických nálezů, ale také s jejich vyhodnocením a zařazením do širších souvislostí vývoje zdejšího mikroregionu. Poněkud zkrátka, pouhou půlstranou, je pojednáno období od příchodu Slovanů do 13. století.

Kapitolu druhou, *Beroun od počátků města do roku 1526*, zpracoval dlouholetý ředitel berounského archivu Miloš Garkisch. Pokusil se nastínit dějiny města od jeho založení až do období, které předcházelo bitvě u Moháče. Pozornost věnoval vedle politických dějin také berounské městské správě, opevnění, pečeti a znaku, rozvoji řemesel i obchodu a v neposlední řadě církevním poměrům. Podobně jako u dalších českých a moravských měst i v případě Berouna se pro období středověku potýkáme s nedostatkem písemných pramenů. Na pevnější půdě se často dostáváme až od počátku 16. století, kdy se v Berouně dochovalo několik městských knih a register. Na jejich základě se autorovi podařilo plasticky vykreslit obraz města za vlády Jagellonců, kdy do popředí vystupují především pestré hospodářské poměry města doložené množstvím zápisů v městských registrech.

Čtenář ocení kromě přiloženého seznamu základních použitých pramenů a literatury také jejich komentovaný přehled, vážící se ke každé kapitole a usnadňující orientaci podle vybraných autorit. V uvedeném soupisu literatury snad můžeme postrádat pouze práci Jaroslava Mezníka *Praha před husitskou revolucí*, v níž se pokusil nastínit vývoj staroměstských elit až do vypuknutí husitských válek – i vzhledem k tomu, že se roku 1325 stal držitelem berounské rychty Menhart Rokycanský, který pocházel z přední pražské staroměstské rodiny. Na závěr snad lze ještě upozornit na drobnou nepřesnost. V městských radách skutečně v naprosté většině případů zasedali pouze významní a bohatí měšťané, z nichž někteří bývají počítáni mezi příslušníky patriciátu. Ne všichni členové městské rady však museli k této vrstvě městského obyvatelstva náležet a především je velice diskutabilní označovat berounské městské elity v období středověku jako patriciát. Samotná debata ohledně náplně a definice termínu patriciát ještě nebyla ukončena, ale již nyní je jasné, že jeho užití lze vztáhnout pouze na několik předních královských měst v Čechách a na Moravě, mezi která patří především Staré Město pražské, Kutná Hora a Brno.

MARTIN MUSÍLEK

Východní Morava v 10. až 14. století, vyd. Luděk GALUŠKA – Pavel KOUŘIL – Jiří MITÁČEK, Moravské zemské muzeum a Archeologický ústav AV ČR, Brno 2008

329 s., ISBN 978-80-7028-319-6

S oblastí východní Moravy se v odborné literatuře setkáváme hlavně v souvislosti s významnými velkomoravskými centry a kulturou Velké Moravy vůbec. Anotovaná kolektivní publikace se zaměřuje na období historiograficky méně frekventované, tedy od zániku Velkomoravské říše až po dobu Lucemburků. Velká část textů se samozřejmě různými způsoby dotýká osudů někdejších velkomoravských středisek a jejich nástupců, zejména Uherského Hradiště. Celý jeden blok je zaměřen na města a městečka východní Moravy i obecně na problematiku městských založení, další část se věnuje osídlení, vzniku hradů a otázce česko-uherských hranic, jak z moravské, tak i ze slovenské strany. Z těchto víceméně homogenních částí pak vystupují speciálnější studie, například o velehradských cisterciáckých pečetích nebo numismatických nálezech na jihovýchodní Moravě.

Úvodní text Zdeňka Měřinského přináší základní přehled dějin regionu s důrazem na období po rozpadu Velké Moravy, přemyslovských snah o moravské území a změn 12.–13. století, přičemž upozorňuje na doposud málo využitou možnost studia některých témat (dvorce, tribunové kostely). David Kalhous si klade otázku po postavení Sirmia v církevních strukturách pozdní antiky, aby mohl lépe objasnit intitulace a postavení arcibiskupa Metoděje. Interpretaci archeologického výzkumu kostela číslo 8 v Mikulčicích se věnuje Pavel Kouřil. Pozoruhodně velké procento nedospělých jedinců pohřbených kolem této jednoduché svatyně vysvětluje existencí rodinného pohřebiště (asi 4 rodiny s dětmi) zřejmě méně movitého donátora kostela. Východiskem pro další výzkum je příspěvek autorů Marka Hladíka, Lubomíra Poláčka a Jaroslava Škojce, kteří porovnávají rozdílné sídelní podmínky a celkové osídlení nivy v různých obdobích. Plastický obraz vývoje povelkomoravského Starého Města k „villa forensis“ velehradského kláštera podává Luděk Galuška. S reakcí na článek téhož autora, i když z jiné publikace (sborník *Od knížat ke králům*, s. 50–62), se k tématu Veligradu vrací Martin Wihoda. Inspiruje se otázkou vyslovenou již M. Pojslem, je-li velehradská tradice opravdu